

ivan supek Veliki dirigenti u potrazi za istinom

Nedavno mi je pod ruke ponovno dospjela vrlo “žuta publicistika” Normana Lebrechta “The Maestro Myth: Great Conductors in Pursuit of Power” i ponovno me (jako) naljutila, pa sam odlučio našim čitateljima ponuditi (raznolika i ozbiljna) promišljanja naših suradnika na temu o umijeću dirigiranja.

Što se mene osobno tiče, pokušati “pomiriti” i uskladiti veličinu nečijeg genija s njegovim karakternim osobinama ili na osnovi ovog drugog negirati ono prvo, bespredmetno je i posve pogrešno. Ako bismo uzeli takav “big brother” ili “celebrity” pristup koji se razmahao zadnjih dekada XX. stoljeća, naše enciklopedije postale bi jako tanašne. Nadalje, treba uzeti u obzir i to da dirigent upravlja velikom skupinom također vrlo talentiranih i često vrlo snažnih individualnosti, a tu se ne može baš sve postići političkom korektnošću i ljubaznošću. Zapravo i može ako ćete pozirati ispred orkestra i dozvoliti da i taj orkestar zvuči korektno i “slično” svakom drugom boljem orkestru u svijetu. No ukoliko želite postići određeni zvuk i ekspresiju, utoliko ćete morati proliti ipak malo više znoja, ali i malo suza... Nažalost, ovakva senzacionalistička izdanja više doprinose promociji samog autora i podržavanju upravo onih trendova u današnjem društvu koji doprinose sirenju mediokritetske kulture a koje autor tobože prokazuje.

Evo (vrlo) kratkog povijesnog pregleda koji sjajno ukazuje da nije problem u dirigentima, tj. općenito glazbenicima ili “glazbenicima“, već u načinu na koje naše globalno društvo uspostavlja kriterije i imenuje autoritete. Dakle, nakon velikih skladatelja-dirigenata (Weber, Medelsohn, Berlioz, Wagner, Mahler) dolaze prvi “pravi” dirigenti o kojima danas uglavnom sudimo na osnovu pisanih dokumenata. Spomenimo tu samo Hansa von Bülowa rođenog 1830. godine u Dresdenu i Arthura Nikischa 1855. godine u blizini Győra i Felix

Weingartner 1863. godine u našem Zadru. Potom slijedi “eksplozija” velikih dirigenata, poglavito onih s područja Srednje Europe, od kojih je velika većina ostavila sjajne fonozapise pa o njima možemo i danas donositi informirane sudove. Uzmemo li za primjer Beethovenove simfonije, možemo čuti kako velikani poput Waltera, Klemperera, Furtwänglera ili Kleibera, čak i kada stoje ispred istog orkestra, daju posve različite interpretacije i izvlače “svoj” karakteristični zvuk iz pojedinog orkestra. Ne čuti to i negirati njihovu nužnost i genijalnost, za mene je posve neshvatljivo i neprihvatljivo.

Prisjetimo se sada tog čudnovatog razdoblja i nepresušnog izvora glazbenih talenata koji su kao bujica dolazili iz šireg srednjoeuropskog prostora i potom oplemenjivali čitav svijet. Navedimo samo tridesetak najvažnijih (!) rođenih u razdoblju od 1876. do 1914. godine: Bruno Walter, Ernő Dohnányi, Carl Schuricht, Václav Talich, Otto Klemperer, Wilhelm Furtwängler, Fritz Reiner, Eugene Ormandy, Fritz Busch, Erich Kleiber, Charles Munch, Hermann Scherchen, Artur Rodziński, Karl Böhm, George Szell, Jascha Horenstein, Lovro Matačić, Paul Kletzki, Eugen Jochum, Josef Krips, Antal Doráti, Herbert Karajan, Rudolf Kemp, Erich Leinsdorf, Igor Markevitch, Sergiu Celibidache, Georg Solti, René Leibowitz, Rafael Kubelík, Ferenc Fricsay...

Otkuda toliko talenta? Danas se mnogo više ljudi bavi glazbom i sluša glazbu, no svejedno u zadnjih pedeset godina takvu “reprezentaciju” ne bi mogao sastaviti ni čitav svijet. Možda je tajna upravo u tome da su oni bili predani, posvećeni i spremni žrtvovati (i sebe i druge) za ono što žele postići. U današnjoj globalnoj instant-kulturi na cijeni je prilagodljivost i uglađenost koja onda uglavnom rađa površnost i prosječnost. To nažalost nije boljka samo glazbenika nego svih onih koji se danas bave tzv. kreativno-intelektualnim radom i koji više njeguju svoje biografije i raspredanje o svom radu nego sam taj rad, a pogotovo ih nije briga za promicanje drugih.